

Befolkningsframskrivingene 2014-2100: Inn- og utvandring

Marianne Tønnessen, Ådne Cappelen
og Terje Skjerpen

Innvandringen til Norge har vært høy de siste ti årene, og i mellomalternativet antar vi at det fortsatt vil være relativt høy innvandring i noen år til. Men etter hvert som de norske olje- og gassinntektene avtar, regner vi med at innvandringen vil gå noe ned. Det gjelder særlig innvandringen fra de nye EU-landene i Øst-Europa. Utvandringen vil sannsynligvis øke etter hvert som det bor stadig flere innvandrere i Norge, siden de har større sannsynlighet for å utvandre enn andre. Økt utvandring bidrar til nedgangen i nettoinnvandringen. Men det er stor usikkerhet om den framtidige inn- og utvandringen, selv få år fram i tid.

Etter at EU ble utvidet østover i 2004 steg innvandringen til Norge kraftig (se figur 1).¹ Også utvandringen har økt noe, men langt fra så mye som innvandringen. Dermed har det blitt en kraftig økning i nettoinnvandringen (antall innvandring minus antall utvandring). Siden 2007 har den årlige nettoinnvandringen i Norge ligget på rundt 40 000, med toppår i 2011 og 2012 med over 47 000.

Som figur 2 viser, har økningen siden 2004 vært særlig sterk for innvandrere fra nye EU-land i Øst-Europa – altså landgruppe 2 (for definisjon av landgruppene, se egen boks). I denne gruppen er Polen og Litauen store avsenderland. Men innvandringen fra landgruppe 1 (Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand) og fra landgruppe 3 (resten av verden) har også gått opp de siste ti årene. De siste to årene har det imidlertid vært en nedgang i innvandringen fra landgruppe 1 og 2. Landgruppe 3 hadde også en liten nedgang i fjor.

Figur 3 viser årlige antall utvandring blant innvandrere fra de samme landgruppene. Utvandringstallene er generelt lavere enn tallene for innvandring, slik at nettoinnvandringen stor sett har vært klart positiv for alle landgruppene i denne perioden. Det er blant innvandrere fra landgruppe 1 at flest utvandrer.

Marianne Tønnessen er leder for befolkningsframskrivingene og seniorrådgiver ved Gruppe for offentlig økonomi og befolkningsmodeller (mto@ssb.no)

Ådne Cappelen er seniorforsker ved Gruppe for makroøkonomi (cap@ssb.no)

Terje Skjerpen er seniorforsker ved Gruppe for mikroøkonomi (tes@ssb.no)

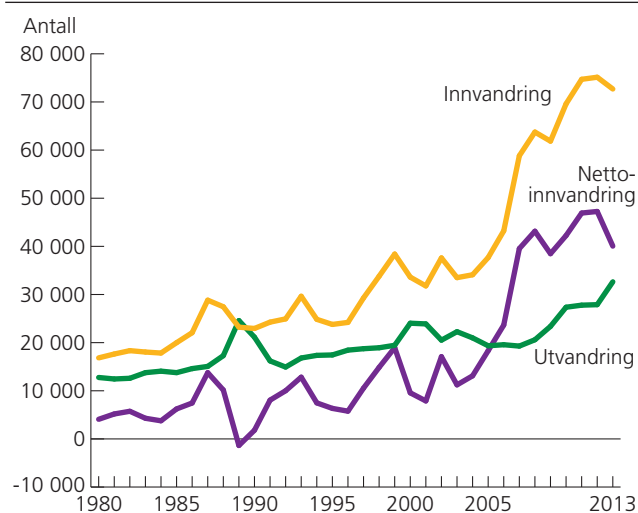
Utvandringen fra landgruppe 2 var lenge svært lav, men har økt i de senere årene i takt med at det bor stadig flere innvandrere fra østlige EU-land i Norge.

Modell for framskriving av innvandringen

I befolkningsframskrivingene publiserer vi tre alternative baner for innvandringen framover:² Høyalternativet (H) med høy innvandring, mellomalternativet (M) med middels innvandring og lavalternativet (L) med lav innvandring. Mellomalternativ er vårt hovedalternativ, som vi tror er det mest sannsynlige.

Når vi skal framskrive innvandringen til Norge, bruker vi en økonometrisk modell for hver av de tre

Figur 1. Innvandring, utvandring og nettoinnvandring per år. 1980-2013

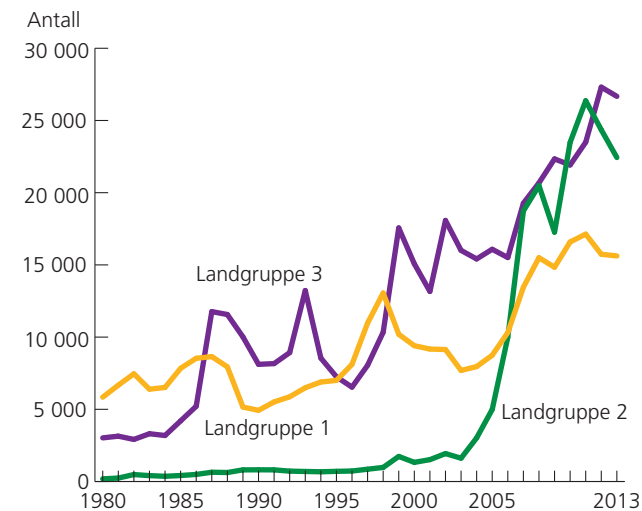

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

¹ I befolkningsframskrivingene ser vi bort fra personer som både inn- og utvandrer i løpet av samme kalenderår. Dette gjør at tallene for innvandring og utvandring blir lavere enn de tilsvarende tallene fra SSBs befolkningsstatistikk. For nettoinnvandring vil tallene være sammenlignbare.

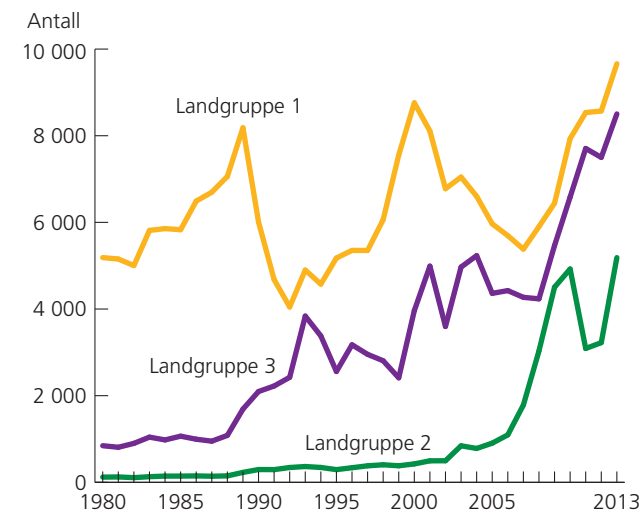
² I tillegg publiseres et alternativ med konstant innvandring (K) og et null-innvandringsalternativ (0).

Figur 2. Innvandring per år, etter landgruppe. 1980-2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Utvandring per år, etter landgruppe. 1980-2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

landgruppene. I denne modellen bestemmes innvandringen hovedsakelig av fire faktorer:

- Relativ inntekt i Norge sammenlignet med inntekten i andre deler av verden (målt i kjøpekraftsjustert inntekt per innbygger)
- Arbeidsledighet i Norge og i andre deler av verden
- Antall innvandrere fra samme landgruppe som allerede bor i Norge og danner en såkalt brohodeeffekt³
- Folketallet i hver av de tre landgruppene

Modellen er dokumentert i befolkningsframskrivingenes dokumentasjonsnotat (Aase mfl. 2014). Der er både modellspesifikasjon, framgangsmåte og datakilder grundigere beskrevet. Den er også dokumentert i Cappelen mfl. (2014).⁴

³ Norskfødte barn av innvandrere er ikke med i denne variabelen.

⁴ Cappelen mfl. presenterer modellen slik den ble brukt i 2012-framskrivingen. Siden da er modellen noe endret.

Landgruppene

Vi har delt landene i verden inn i tre grupper. Selv om det er store forskjeller innen hver landgruppe, er det også visse likhetstrekk:

Landgruppe 1 omfatter alle vesteuropeiske land, det vil si land som er med i det 'gamle' EU (før 2004) og/eller EØS og EFTA, samt Canada, USA, Australia og New Zealand. Personer fra disse landene har i snitt relativt lik demografisk atferd når det gjelder fruktbarhet og utvandring. Dessuten har de få eller ingen restriksjoner mot å bo og arbeide i Norge.

Landgruppe 2 består av de elleve nye EU-landene i Øst-Europa (EU-medlemmer i 2004 eller senere): Estland, Latvia, Litauen, Polen, Tsjekkia, Slovakia, Ungarn, Slovenia, Kroatia, Bulgaria og Romania. Vi har slått dem sammen til én gruppe ettersom det er fra disse landene innvandringen til Norge har økt mest de siste årene. Blant alle EU-landene er det dessuten disse elleve landene som har størst inntektsforskjeller relativt til Norge. Potensialet for migrasjon til Norge er dermed stort, samtidig som restriksjonene for å innvandre i all hovedsak er avskaffet.

Landgruppe 3 består av resten av verden, det vil si resten av Øst-Europa, Afrika, Asia (inkludert Tyrkia), Latin-Amerika og Oseania (utenom Australia og New Zealand). Statsborgere fra disse landene må søke om tillatelse for å bo og arbeide i Norge. Denne gruppen er svært heterogen, og vi har først og fremst slått disse landene sammen for å forenkle.

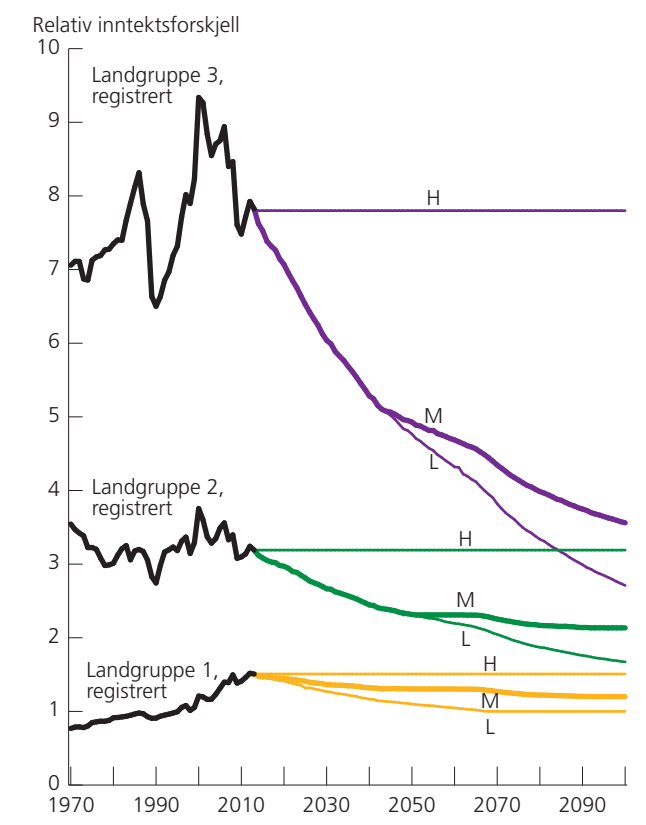
Det er en persons landbakgrunn som avgjør hvilken gruppe han eller hun regnes i. For personer født i utlandet er dette eget fødeland. For personer født i Norge er det foreldrenes fødeland. Dersom foreldrene har ulikt fødeland, bruker vi morens fødeland.

Tre alternative baner for framtidig inntektsutvikling

De tre banene i innvandringsframskrivingene (mel-lom-, høy- og lavalternativet) baserer seg på tre ulike framtidsbilder for den økonomiske situasjonen i Norge og de tre landgruppene i verden. Figur 4 viser utviklingen i relativ inntekt i de tre alternativene og for de tre landgruppene. Vi beskriver først inntektsutviklingen i mellomalternativet.

Når det gjelder framskrivinger for Norge har vi denne gangen gjort en liten modifikasjon sammenliknet med 2012-framskrivingen. Som mål på framtidig inntektsnivå har vi tidligere holdt oss bokstavelig til vekstanslag for BNP. Denne gangen legger vi til et forventet anslag på inntekter fra Statens pensjonsfond utland (petroleumsfondet). Dermed nærmer vi oss et mål på BNI (brutto nasjonalinntekt). For de andre landene i verden er gjennomgående forskjellen på BNP og BNI ikke stor når vi ser på et bredt snitt (for enkeltland kan forskjellene være store). For Norge er ikke forskjellen stor i dag, men den vil bli det i framtiden når petroleumsfondet har nådd sin maksimale andel av BNP og dersom avkastningen blir så stor som man nå forventer. Vi legger til grunn vekstrater for BNP framover

Figur 4. Årlig relativ inntekt per person i Norge i forhold til i landgruppe 1, 2 og 3. Registrert og framskrevet i tre alternativer

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

som er i tråd med nasjonale prognoser gitt i Cappelen mfl. (2013) og de siste konjunkturtendensene som ble publisert i juni (www.ssb.no/kt). Her er anslaget for veksten i BNP per innbygger i underkant av 1 prosent årlig fram til 2040. Legger man til forventet avkastning fra petroleumsfondet per innbygger kommer vekstraten kommer opp i om lag 1 prosent årlig fram til 2040. Den relativt lave BNP-veksten i Norge henger sammen med at vi regner med stor nedgang i petroleumsutvinningen fra 2020 til 2040. I årene etter 2040 preges utviklingen i mindre grad av dette fordi oljesektoren da antas å utgjøre en liten del av norsk økonomi. Da vil samlet BNP-vekst øke litt og bli mer dominert av veksten i fastlandsøkonomien som i større grad er lik BNP-veksten i landgruppe 1. Vi legger til grunn at Statens pensjonsfond utland når sin maksimale realverdi i 2060. I en periode fra 2040 til 2060 holder da inntektsveksten i Norge nesten tritt med den i landgruppe 1. Men fra 2060 vil bidraget fra fondet til inntektsvekst per innbygger synke litt selv om vi antar at underliggende BNP-vekst er som i landgruppe 1.

For landgruppe 1, som er den rikeste regionen med høyest inntekt per innbygger i forhold til nivået i Norge, var inntektsnivået i 1970 om lag som i Norge. I 2013 viser anslag at det norske inntektsnivået var om lag 50 prosent høyere enn nivået i landgruppe 1. I mellomalternativet legger vi til grunn prognoser utarbeidet av OECD (Johansson mfl. 2012, side 31) og EU (European Commission 2012, side 86) som dekker utviklingen

fram til og med 2060 for de relevante OECD-land. Disse tallene aggregeres til landgruppenivå. Prognosene viser en gjennomsnittlig vekst i BNP per innbygger på 1,7 prosent årlig for OECD-området og 1,3 prosent for EUs medlemsland. For landene i landgruppe 1 anslår vi veksten til 1,5 prosent årlig. Vi har forlenget vekstratene med samme rate også for årene 2060-2100. Mot slutten av framskrivingsperioden er da inntektsnivået i Norge per innbygger antatt å være om lag 20 prosent høyere enn i landgruppe 1.

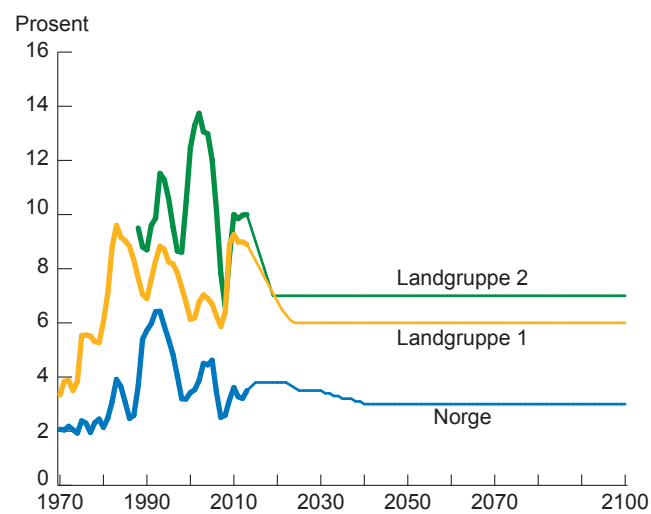
For landgruppe 2 har vi ved estimeringen av modellen nøydt oss med å bruke tall fra og med 1990 fordi landene i denne gruppen gjennomgikk dramatiske økonomiske endringer i årene 1989-1991. Som det framgår av figur 4 er inntektsnivået per innbygger i disse landene om lag en tredjedel av det norske. Vi bruker de samme kildene som nevnt over som anslår inntektsveksten per innbygger til 2 prosent fram til 2060. Deretter legger vi til grunn at inntektsveksten fortsetter i samme tempo som i landgruppe 1 fram til 2100. Da er inntektsnivået i landgruppe 2 blitt nesten halvparten av det norske nivået per innbygger.

For landgruppe 3 er det vanskeligere å få flere langsiktige vekstanslag, men OECD gir anslag fram til 2060 for land utenfor OECD som i hovedsak dekker landene i gruppe 3. Der anslås inntektsveksten til 5,2 prosent per innbygger i snitt fram til 2030 og 2,7 prosent årlig for perioden fram til 2060. Vi har antatt at det bak disse gjennomsnittsanslagene ligger en jevnt fallende vekstbane. Fra 2060 til 2100 antar vi at BNP-veksten i landgruppe 3 er et halvt prosentpoeng høyere enn i Norge og i landgruppe 1. Da ender inntektsnivået per innbygger i landgruppe 3 på et nivå som er 28 prosent av det norske i 2100, men likevel er den relative inntektsforskjellen halvert fra 2013 til 2100. Som det framgår av figur 4 er det en mer positiv utvikling for den økonomiske veksten i landgruppe 3 enn hva historien har vært dersom man går tilbake til 1970, mens utviklingen fra 2000 og fram til i fjor har vært mer gunstig i landgruppe 3 enn dette.

I høyalternativet har vi som i framskrivingene i 2012 rett og slett antatt at det historisk høye norske relative inntektsnivået som sist er observert, fortsetter i alle år fram til 2100. Vi anser ikke dette som et realistisk alternativ fordi det innebærer for eksempel at landene i gruppe 3 ikke klarer å hente igjen noe av inntektsforspranget som verdens rike land har i dag. Det er ikke utenkelig at for eksempel klimaendringer kan bremse, eller endatil reversere, den økonomiske veksten i noen land (Tønnessen 2014), men likevel innebærer høyalternativet en inntektsutvikling i andre land som blir ganske svak i forhold til hva som er dagens konsensusoppfatning.

I lavalternativet har vi stort sett bare lagt til grunn at veksten og inntektsutviklingen i Norge blir litt svakere relativt til i de tre landgruppene enn i de andre alternativene. Vi har konkret forutsatt at det norske

Figur 5. Arbeidsledighetsrate i Norge, landgruppe 1 og landgruppe 2, registrert og framskrevet. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

inntektsnivået per innbygger blir likt nivået i landgruppe 1 fra og med 2068 og deretter holder seg på dette nivået fram til 2100. For landgruppe 2 antar vi at vekstene fram til 2060 også fortsetter etter denne tiden slik at deres inntektsnivå per innbygger er 60 prosent av det norske i 2100 (eller at det norske er 67 prosent høyere enn i landgruppe 2). Også for landgruppe 3 er antakelsen at fallet i vekstraten for denne regionen etter 2060 blir litt mindre enn i mellomalternativet slik at det norske inntektsnivået er om lag 2,7 ganger nivået i landgruppe 3 i 2100 mot nesten 3,6 i mellomalternativet.

Forutsetninger om framtidig arbeidsledighet

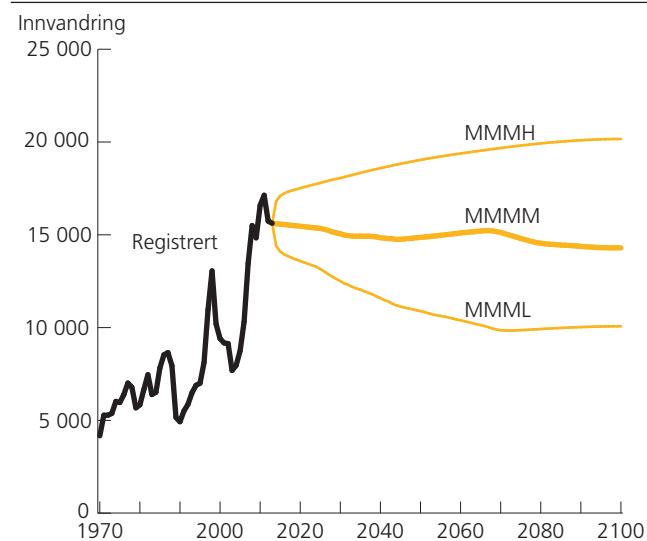
Som sist har vi valgt bare å ha ett alternativ for arbeidsledighet i framskrivingene. Det skyldes at nivåene på ledigheten normalt ikke har noen trend i seg på lang sikt og at også endring i ledighet betyr noe for innvandringen. For Norge har vi brukt anslagene i Cappelen mfl. (2013) hvor ledigheten øker til 3,8 prosent de nærmeste årene for så gradvis å synke ned til 3 prosent og bli liggende på dette nivået fram til 2100. For landgruppe 1, hvor ledigheten nå er nesten 9 prosent, antar vi at ledigheten gradvis faller til 6 prosent fra om lag 2025. For landgruppe 2 hvor ledigheten nå er om lag 10 prosent, regner vi med at ledigheten faller til 7 prosent innen 2020. Disse anslagene er omtrent identiske med de vi brukte i 2012-framskrivingen.

Innvandring fra de tre landgruppene

Når vi legger de tre alternative banene for framtidig inntektsutvikling inn i den økonometriske modellen, får vi tre ulike anslag for framtidig innvandring fra hver av landgruppene. Resultatene er vist i figurene 6, 7 og 8.

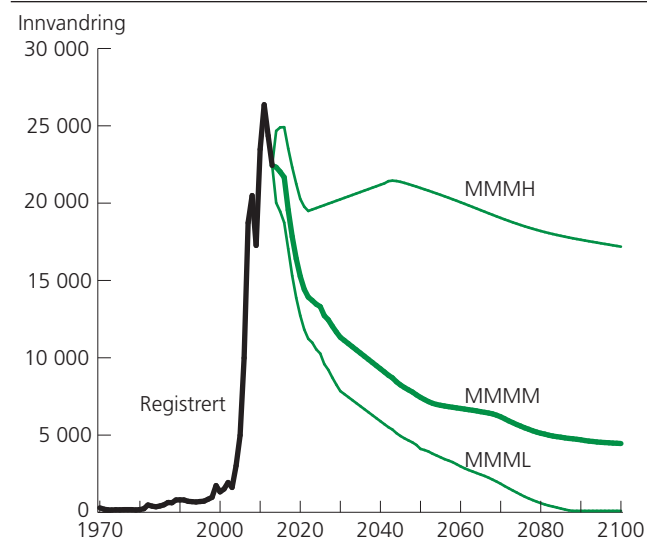
I mellomalternativet blir det på lang sikt lavere innvandring fra alle tre landgruppene. Nedgangen blir klart sterkest for landgruppe 2 (figur 7). Det henger sammen med at deres relative inntekt øker en del og ledigheten faller, men ikke minst er det forventet at

Figur 6. Årlig innvandring fra landgruppe 1. Registrert og framskrevet i tre alternativer for innvandring

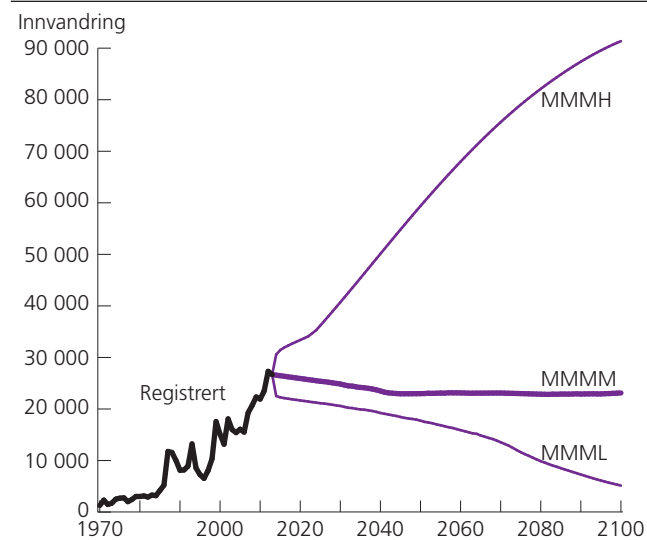
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 7. Årlig innvandring fra landgruppe 2. Registrert og framskrevet i tre alternativer for innvandring

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 8. Årlig innvandring fra landgruppe 3. Registrert og framskrevet i tre alternativer for innvandring

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

folketallet i Øst-Europa vil gå ned i løpet av dette århundret (United Nations 2013). Det betyr at det blir færre som potensielt kan utvandre, og det kan også bety at det blir større knapphet på arbeidskraft i disse landene, slik at det blir mindre attraktivt å utvandre. For landgruppe 1 (figur 6) holder innvandringen seg på dagens nivå fram til rundt 2070, deretter går den svakt ned. Igjen spiller en litt sterkere inntektsvekst i landgruppe 1 sammenliknet med Norge en rolle samt at den nåværende høye ledigheten i denne regionen reduseres. For landgruppe 3 (figur 8) holder innvandringen seg også omtrent på dagens nivå. Det henger også sammen med at folketallet i denne store landgruppen er forventet å øke gjennom århundret – og befolkningsveksten vil ifølge FN være klart størst i Afrika (United Nations 2013). I tillegg spiller den såkalte brohodeeffekten en rolle for innvandringen fra denne landgruppen, og siden antall innvandrere fra denne gruppen som fortsatt bor i Norge øker gjennom hele perioden, bidrar dette til ytterligere innvandring.

I høyalternativet stiger innvandringen gjennom hele perioden for landgruppe 1 og særlig for landgruppe 3. Den kraftige økningen for landgruppe 3 skyldes først og fremst brohodeeffekten, altså betydningen av antall innvandrere fra landgruppe 3 som allerede bor i Norge, noe vi antar øker sannsynligheten for ny innvandring fra denne landgruppen.

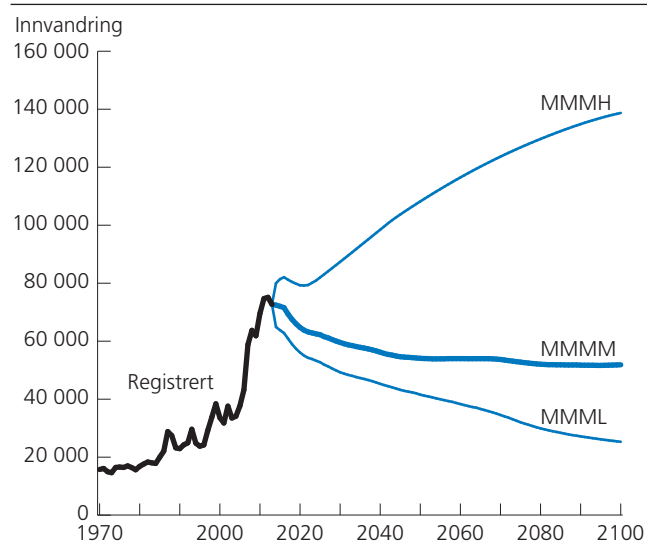
Samlet innvandring

Når vi summerer innvandringen fra de tre landgruppene og legger til innvandringen av personer med norsk landbakgrunn som har bodd en periode i utlandet, får vi samlet innvandring til Norge, framskrevet i tre alternativer (figur 9).

Innvandring av personer med norsk landbakgrunn har i tidligere framskrivninger blitt holdt konstant, som et gjennomsnitt av denne innvandringen de siste fem årene. I år har vi lagt inn en stigende trend gjennom framskrivingsperioden, fra 2013-nivået på 7 961 til 10 000 innvandringer i 2100. Dette har vi gjort for bedre å ta hensyn til at befolkningsveksten i Norge gir økt utvandring også av personer med norsk landbakgrunn. Dermed blir det flere som potensielt kan flytte tilbake til Norge.

Den totale innvandringen er vist i figur 9, og i mellomalternativet er det en svak nedgang i samlet innvandring, særlig i første del av framskrivingsperioden. Dette skyldes først og fremst nedgangen i innvandring fra landgruppe 2, altså fra de nye EU-landene i Øst-Europa. Fra 2030 og utover ligger den samlede innvandringen på mellom 50 000 og 60 000 i året. I lavalternativet går innvandringen relativt kraftig ned i starten, mens høyalternativet viser en samlet innvandring som nesten fordobles fra drøye 70 000 i dag til nærmere 140 000 i 2100.

Figur 9. Innvandring i alt. Registrert og framskrevet i tre alternativer for innvandring

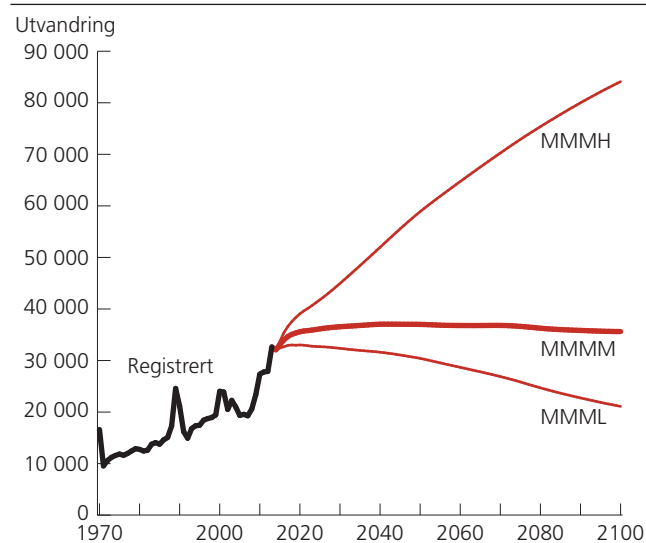
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Stor usikkerhet

Vi ser av figur 9 at ulike, men tenkelige, anslag for inntektsutviklingen i Norge og resten av verden gir store forskjeller i samlet innvandring. Dette understreker usikkerheten i beregningene, selv få år fram i tid. Allerede i 2017 er forskjellen mellom høy- og lavalternativet på over 20 000, en forskjell like stor som dagens innbyggertall i Elverum kommune.

Usikkerheten rundt den framtidige innvandringen skyldes ikke bare usikkerhet om den økonomiske utviklingen framover. Det er også usikkerhet knyttet til modellspesifikasjonen, parameterestimaterne og anslagene for framtidig arbeidsledighet, brohodeeffekt og befolkningsutvikling i avsenderområdene. At landgruppene er såpass store og heterogene, kan også være en kilde til usikkerhet: Kriser som bare rammer enkelte land, men som i liten grad påvirker landgruppen som helhet, kan likevel ha stor effekt på innvandringen til Norge.

De framtidige innvandringstallene vil altså kunne komme til å avvike betydelig fra våre anslag. I tillegg til at kriser, katastrofer og konflikter i andre land vil kunne medføre at flere personer kommer til Norge for å få beskyttelse eller arbeid, kan det også bli endringer i hvilke land som sender arbeidsinnvandrere til Norge, for eksempel ved at det kommer til nye medlemsland i EU med fri eller nesten fri adgang til det norske arbeidsmarkedet. Endret økonomisk og/eller politisk utvikling i andre europeiske land (som Tyskland) kan føre til at polakker og andre heller reiser dit enn til Norge. Også utviklingen i land utenfor Europa kan få stor betydning. I tillegg vil endringer i politiske forhold i Norge kunne føre til både mer og mindre innvandring. Det kan heller ikke utelukkes at nivået på innvandringen kan påvirke politikken. Men politiske endringer er vanskelige å forutse, og ingen slike endringer i Norge eller utlandet er lagt inn i våre beregninger.

Figur 10. **Utvandring i alt. Registrert og framskrevet i tre alternativer for innvandring**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

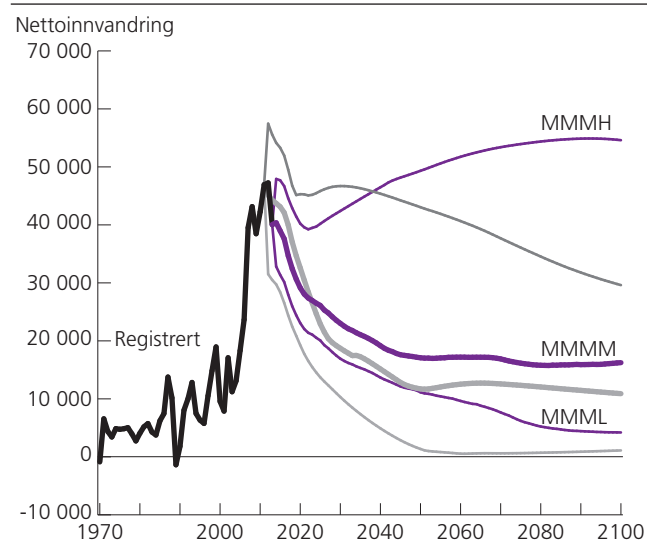
Utvandring

Utvandringen fra Norge er beregnet ved hjelp av faste utvandringssannsynligheter. Disse er basert på observert utvandring de siste fem år, og varierer etter alder, kjønn, innvandringskategori⁵, landgruppe og botid i Norge. Sannsynligheten for å utvandre er betydelig høyere for innvandrere enn for deres barn født i Norge, som igjen har høyere utvandringstilbøyelighet enn den øvrige befolkningen (Pettersen 2013). Blant de tre landgruppene er sannsynligheten for å utvandre størst for personer med bakgrunn fra landgruppe 1 og minst for dem fra landgruppe 3. Utvandringen er generelt størst de første årene etter innvandringen til Norge og synker deretter. Utvandringssannsynlighetene er satt konstante gjennom hele framskrivingsperioden.

Høy innvandring ett år medfører høyere utvandring årene etter. Derfor avhenger våre anslag for utvandring av tallene for innvandring, se figur 10. I mellomalternativet antar vi at utvandringen vil øke noe de første åtte årene, men deretter holde seg relativt konstant. I høyalternativet vil det komme langt flere innvandrere til Norge, og siden disse har høy sannsynlighet for å utvandre igjen, vil det også bli høy utvandring i alternativet med høy innvandring – og omvendt i lavalternativet.

Også framskrivingene av utvandring er usikre. En faktor som bidrar til denne usikkerheten, er at ikke alle som utvandrer fra Norge, melder fra til folkeregisteret. Dermed er det grunn til å tro at den reelle utvandringen er større enn tallene fra folkeregisteret tilsier (Pettersen, 2013). Tallene fra folkeregisteret brukes til å beregne utvandringssannsynlighetene i befolkningsframskrivingene. Hvis disse tallene er for lave, blir også utvandringssannsynlighetene i vår modell for lave.

⁵ Innvandringskategori viser om man er innvandrere, person født i Norge med to innvandrereforeldre eller tilhører befolkningen for øvrig.

Figur 11. **Nettoinnvandring i alt. Registrert og framskrevet i tre alternativer for innvandring. 2012-framskrivingen (grå streker) og årets framskriving (lilla streker)**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

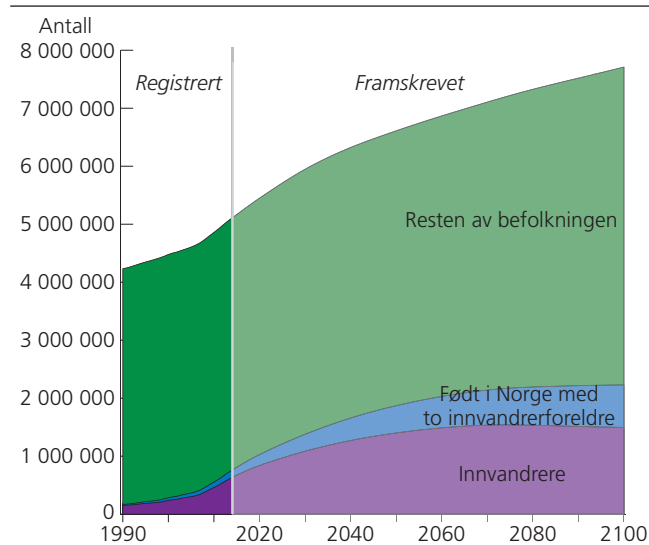
Nettoinnvandring

Nettoinnvandring er innvandring minus utvandring. Figur 11 viser hvordan nettoinnvandringen til Norge blir dersom de ulike forutsetningene for innvandring og utvandring slår til. I både mellom- og lavalternativet synker nettoinnvandringen gjennom stort sett hele perioden, og mest det første tiåret. I mellomalternativet stabiliserer den seg på mellom 15 000 og 20 000 etter 2040. Det er omtrent like høyt som nettoinnvandringen i 2005. I høyalternativet vil nettoinnvandringen etter 2040 bli høyere enn i toppårene 2011 og 2012 og nå stadig nye rekorder.

Sammenlignet med forrige befolkningsframskriving, som ble publisert i 2012, er nettoinnvandringen i mellomalternativet noe lavere på kort sikt, og noe høyere på lang sikt. Det henger sammen med at anslaget for arbeidsledighet i Norge er noe høyere enn forrige gang, mens inntektsutviklingen for Norges del er noe gunstigere på lang sikt enn den var ved forrige framskriving.

Dersom mellomalternativet slår til, vil altså kurven for nettoinnvandringen til Norge vise et bilde av årene 2007-2020 som en periode med spesielt høy nettoinnvandring, før vi kommer tilbake under 30 000 og deretter under 20 000 igjen. Perioden etter 2007 har så langt vært preget av at EU-utvidelsen i 2004 (og 2007) ga personer fra en rekke nye medlemsland tilgang til det norske arbeidsmarkedet, av gode økonomiske tider i Norge, og av finanskrisen og gjeldskrisen i mange av landene som innvandrere til Norge reiser fra. I framtiden antar vi både at de økonomiske forholdene i mange avsenderland tar seg opp igjen, samtidig som de norske petroleumsinntektene begynner å avta. I tillegg tyder den demografiske utviklingen i de østlige EU-landene på at presset for å utvandre derfra vil bli stadig mindre ettersom mindre kull kommer opp i 20- og 30-årene, da det er mest vanlig å utvandre.

Figur 12. Innvandrere, personer født i Norge med to innvandrerforeldre og resten av befolkningen. Registrert og framskrevet i mellomalternativet (MMMM)

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

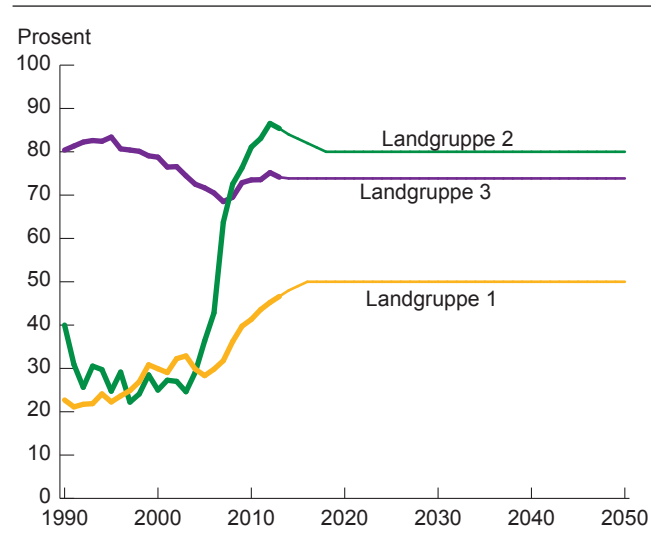
Den høye innvandringen de siste ti årene har påvirket sammensetningen av befolkningen i Norge slik at andelen innvandrere nå er høyere enn noen gang. Innvandrere har større sannsynlighet for å utvandre enn andre, og vi kan altså forvente en økning i utvandringen framover. Det forklarer hvorfor figuren for nettoinnvandring (figur 11) har en mye tydeligere nedgang enn figuren for (brutto) innvandring (figur 9).

Antall bosatte innvandrere og personer født i Norge med to innvandrerforeldre

1. januar i år bodde det 633 000 innvandrere i Norge, og 126 000 var født i Norge med to innvandrerforeldre. Disse tallene er mer enn doblet det siste tiåret, og i mellomalternativet vil antall innvandrere som bor i Norge fortsette å øke i mange tiår. Etter 2060 ligger antall innvandrere i Norge noenlunde stabilt på rundt 1,5 millioner (se figur 12), ifølge mellomalternativet. Grunnen til at det ikke øker særlig etter det, er både at innvandringen går noe ned, utvandringen holder seg relativt høy og at mange innvandrere etter hvert blir gamle og dør.

Antallet personer som er født i Norge med to innvandrerforeldre kommer etter all sannsynlighet til å stige framover. Men hvor mye dette tallet stiger, avhenger ikke bare av hvor mange innvandrere som kommer til å bo i Norge og deres fruktbarhet. For å anslå antall personer som vil være født i Norge med to innvandrerforeldre, trenger vi i tillegg forutsetninger om hvor stor andel av innvandrerkvinnenes barn som også vil ha en far som er innvandrer. Figur 13 viser hvordan disse andelen har utviklet seg for innvandrerkvinner fra de tre landgruppene fra 1990 og hvordan de er framskrevet. Andelen barn født av innvandrerkvinner der faren også er innvandrer, har vært størst der mødrene er fra landgruppe 3. Blant fødte av innvandrerkvinner fra landgruppe 2 har andelen som også har en innvandrerfar økt kraftig etter EU-utvidelsen i 2004 – fra 25

Figur 13. Andel fødte av innvandrerkvinner som også har en far som er innvandrer. Innvandrerkvinner fra tre landgrupper. Registrert 1990-2013 og framskrevet fra 2014

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

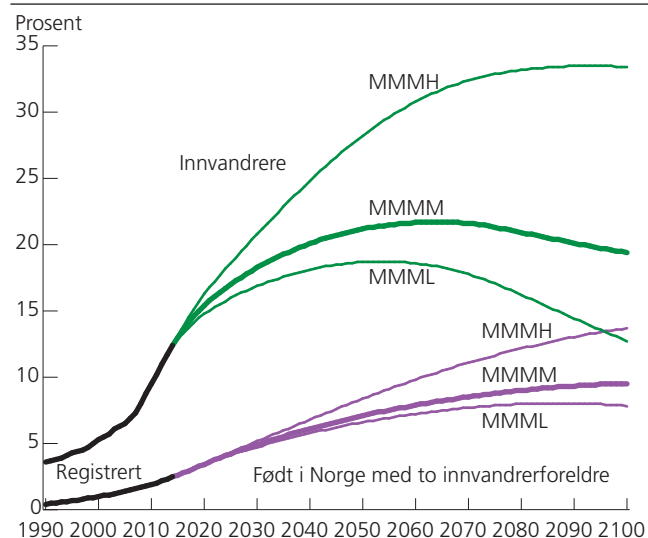
prosent i 2003 til 86 prosent i 2012. Fra 2012 til 2013 så vi for første gang en nedgang i andelen for denne gruppen – riktignok bare med ett prosentpoeng. Også i landgruppe 1 har andelen med to innvandrerforeldre økt betraktelig de siste årene og utgjør nå 47 prosent – noe som er en fordobling siden midten av 1990-tallet. I framskrivingsperioden har vi forutsatt en liten økning opp til 50 prosent for landgruppe 1, en nedgang til 80 prosent for landgruppe 2 og et nivå tilsvarende snittet av de fem siste årene (74 prosent) for landgruppe 3.

Med disse forutsetningene kan vi framskrive antall personer som vil være født i Norge med to innvandrerforeldre, og resultatet fra mellomalternativet er vist i figur 12. Denne gruppen øker fra 126 000 i dag til 400 000 i begynnelsen av 2040-årene, altså en tredobling på knapt 30 år. Mot slutten av århundret er det vel 700 000 i denne gruppen, ifølge mellomalternativet.

Figur 14 viser hvordan andelen innvandrere og personer født i Norge med to innvandrerforeldre utvikler seg med ulike forutsetninger for innvandring. I dag utgjør innvandrerne 12 prosent av befolkningen, mens 2,5 prosent er født i Norge med to innvandrerforeldre. I mellomalternativet (MMMM) utgjør innvandrerne 22 prosent av befolkningen i 2060, deretter synker denne andelen noe. Andelen som er født i Norge med to innvandrerforeldre stiger gjennom hele perioden, til nærmere 10 prosent i 2100. Til sammen utgjør disse to gruppene vel 30 prosent av befolkningen fra 2055 og utover, ifølge mellomalternativet.

Alternativet for høy innvandring (MMMh) gir en langt høyere andel av både innvandrere og personer som er født i Norge med to innvandrerforeldre: I 2060 utgjør de to gruppene henholdsvis 31 og 10 prosent av befolkningen, og andelen stiger til 33 og 14 prosent i 2100, ifølge MMMh-alternativet. Alternativet for lav innvandring (MMML) viser en utvikling der andelen

Figur 14. Andel av befolkningen som er innvandrere (øverst) og personer født i Norge med to innvandrerforeldre (nederst), registrert og framskrevet i tre alternativer for innvandring

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

innvandrere aldri går over 20 prosent og andelen personer født i Norge med to innvandrerforeldre aldri går over 10 prosent.

Landgrupper og botid

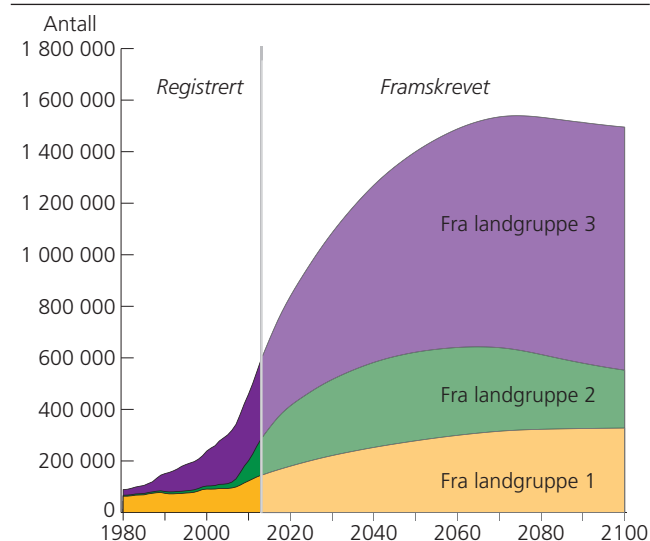
Blant innvandrerne som bor i Norge i dag, kommer drøyt halvparten – 326 000 – fra landgruppe 3. Også i framtiden vil denne landgruppen dominere, ifølge mellomalternativet (se figur 15). Det skyldes både at innvandringen fra denne gruppen ikke går mye ned, og at sannsynligheten for utvandring er lavere for personer med bakgrunn fra denne landgruppen. Innvandrerne med bakgrunn fra landgruppe 2 blir først flere, men etter hvert blir de stadig færre ettersom innvandringen fra denne landgruppen avtar. Fra landgruppe 1 og landgruppe 3, som begge ifølge mellomalternativet bare har en liten nedgang i innvandringen, øker antall bosatte innvandrere gjennom hele perioden.

Når innvandringen går ned, vil det også bo færre innvandrere med kort botid⁶ i Norge. Dersom utviklingen blir som i mellomalternativet (MMMM), vil det på lang sikt bli færre innvandrere med kort og mellomlang botid, mens den store veksten kommer blant innvandrerne med lang botid (16 år eller mer), som vist i figur 16. I dag har knapt 160 000 av innvandrerne, altså omtrent hver fjerde innvandrer, 16 års botid eller mer. I 2060 kan dette gjelde to av tre innvandrere, eller drøyt 1 million av 1,5 millioner innvandrere.

Oppsummering

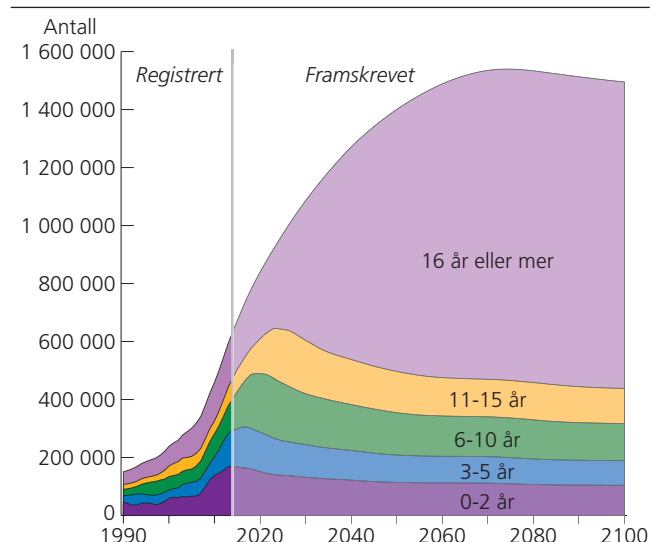
Hvor mange innvandrere som kommer til Norge i framtiden, avhenger i stor grad av den økonomiske og politiske utviklingen i Norge og utlandet. De tre alternative banene for innvandring til Norge baserer seg på tre ulike framtidsbilder for den økonomiske situasjonen i Norge og verden:

Figur 15. Innvandrere bosatt i Norge, etter landbakgrunn. Registrert og framskrevet i mellomalternativet (MMMM)

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 16. Innvandrere bosatt i Norge, etter botid. Registrert og framskrevet i mellomalternativet (MMMM)

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I mellomalternativet antar vi at etter hvert som petroleumsvirksomheten fases ut, vil veksten i Norge bli lavere enn tidligere og lavere enn i de tre landgruppene. Det medfører at innvandringen til Norge går noe ned over tid, og særlig får vi en lavere innvandring fra nye EU-land i Øst-Europa (landgruppe 2). Etter 2040 antar vi at nettoinnvandringen til Norge stabiliserer seg på et nivå rundt 15 000-20 000 årlig.

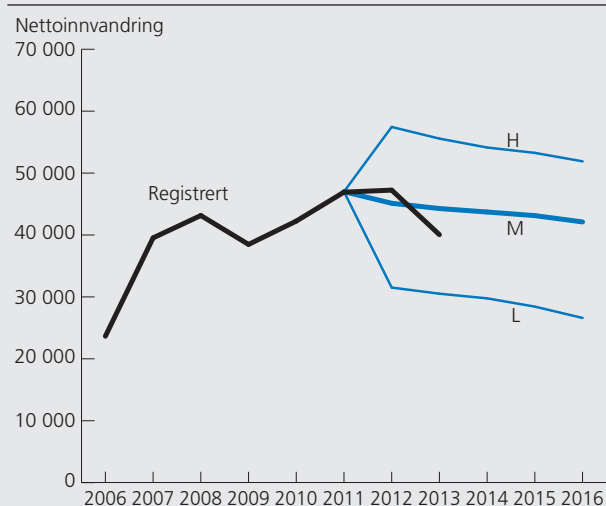
I høyalternativet legger vi til grunn at Norges høye relative inntektsnivå vedvarer helt fram til 2100. Det innebærer en vekst i innvandringen som bare delvis avtar mot slutten av århundret, men også en høy utvandring. I dette alternativet ligger nettoinnvandringen etter 2050 på over 50 000 årlig.

⁶ Botid er definert som antall år siden første innvandring til Norge.

Hvordan traff forrige framskriving?

De forrige framskrivingene ble publisert i 2012, og i mellomalternativet fra den gangen anslo vi at nettoinnvandringen ville gå noe ned, fra 47 000 i 2011 til drøyt 44 000 i 2013. Figur 17 viser hvordan den registrerte nettoinnvandringen ble: Den gikk først litt opp i 2012, for deretter å gå klart ned i 2013 til 40 000. Avviket i 2013 var altså på drøye 4000. I både 2012 og 2013 har anslagene fra mellomalternativet vært de som har ligget nærmest den registrerte nettoinnvandringen.

Figur 17. **Registrert nettoinnvandring per år til og med 2013, og 2012-framskrivingene for nettoinnvandring i tre alternativer (blå linjer)**

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Både for landgruppe 1 og landgruppe 2 ble den registrerte nettoinnvandringen lavere enn framskrevet i mellomalternativet fra 2012. For landgruppe 3 ble den høyere enn framskrevet.

I *lavalternativet* legger vi til grunn at inntektsveksten i landgruppene blir enda høyere enn lagt til grunn i mellomalternativet og særlig på lengre sikt. Da vil innvandringen til Norge bli lavere, og vi får en nettoinnvandring som stadig synker og fra 2060 ligger på under 10 000 årlig.

Utvandringen fra Norge beregnes ved hjelp av utvandringssannsynligheter, som er basert på observert utvandring de siste fem år og varierer etter landgruppe, innvandringskategori, alder, kjønn og botid i Norge. Siden høy innvandring et år medfører høyere utvandring årene etter, avhenger våre anslag for utvandring av hvilket alternativ som brukes for innvandringen.

Hvor mange innvandrere som kan komme til å bo i Norge i framtiden, varierer kraftig med hvilket alternativ vi ser på. I mellomalternativet (MMMM) vil innvandrerne utgjøre drøyt 22 prosent av befolkningen i 2060, mens 8 prosent av befolkningen vil være født i Norge med to innvandrerforeldre. I alternativet for lav innvandring (MMML) er de tilsvarende tallene (for 2060) 19 og 7 prosent. I alternativet for høy innvandring (MMMh) utgjør innvandrerne 31 prosent av

befolkningen i 2060, mens personene født i Norge med to innvandrerforeldre utgjør 10 prosent.

Innvandrere fra landgruppe 3 (Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-Europa utenfor EU) utgjør i dag den største gruppen av innvandrere bosatt i Norge, og i mellomalternativet antar vi at denne gruppen også vil dominere i framtiden. Men stadig flere av innvandrerne vil ha lang Norges-erfaring: Om to tiår vil innvandrere med botid på 16 år eller mer utgjøre flertallet av alle innvandrere, ifølge mellomalternativet.

Det er all grunn til å minne om usikkerheten i alle ledd av våre beregninger, fra oppbyggingen og estimeringen av den økonometriske modellen, anslagene for økonomisk vekst og arbeidsledighet, dataene som utvandringssannsynlighetene bygger på og til de videre beregningene av både innvandring, utvandring og antall innvandrere som kommer til å bo i Norge resten av hundreåret. Mange av faktorene som påvirker enkeltmenneskers beslutning om å flytte til Norge, bli boende eller flytte herfra, lar seg verken forutsi eller modellere. Og historien har vist at store endringer i migrasjonen til og fra Norge kan komme overraskende.

Referanser

Aase, K. N., M. Tønnessen og A. Syse (2014): *Befolkningsframskrivingene – dokumentasjon av modellene BEFINN og BEFREG*. Notater 2014/23, Statistisk sentralbyrå.

Cappelen, Å., T. Eika og J. B. Prestmo (2013): *Petroleumsvirksomhetens virkning på norsk økonomi og lønnsdannelse*, Rapporter 59/2013, Statistisk sentralbyrå.

Cappelen, Å., T. Skjerpen og M. Tønnessen (2014): *Forecasting Immigration in Official Population Projections Using an Econometric Model*. *International Migration Review*. doi: 10.1111/imre.12092

European Commission (2012): *The 2012 Ageing Report. Economic and budgetary projections for the 27 EU Member States (2010-2060)*. *European Economy* 2/2012.

Johansson, Å. mfl. (2012): *Looking to 2060: Long-Term Global Growth Prospects: A Going for Growth Report*, *OECD Economic Policy Papers*, No. 3, OECD Publishing.

Pettersen, S.V. (2013): *Utvandring fra Norge 1971-2011*. Rapporter 2013/30, Statistisk sentralbyrå.

Tønnessen, M. (2014): *Vil klimaendringer gi økt innvandring? Økonomiske analyser 2/2014*, Statistisk sentralbyrå.

United Nations (2013): *World Population Prospects: The 2012 Revision* (<http://esa.un.org/unpd/wpp/index.htm>).